

HYPOTHESES OF THE CHARACTER IN THE NOVEL "WAR AND PEACE" BY LEV NICOLAEVICI TOLSTOI

Anuța Batin

**PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca - Baia Mare Northern University
Center**

Abstract: This paper is intended to be a brief insight into the biography and literary creation of the Russian writer Lev Nicolaevici Tolstoi, closely following the character's hypostases in the "War and Peace". The novel includes a huge gallery of characters (over 550) featuring representatives of various classes and social groups, and artistically reflects the social disturbances that characterized life in Russia and the West in the first quarter of the nineteenth century. Although the nucleus of the novel consists in the chronicle of three noble families: Prince Bolkonski, Count Bezuhov (often the author's hypostasis) and Count Rostov, the whole opera is shaped by their life through its essential aspects, characteristics, typicality.

Throughout the novel, Lev Tolstoi evokes the intersection of these families' destinies: the Rostovs: dazed but appealing, at first their son fanfaron, then heroic, ultimately being behaved, and that Natasha, so spontaneous, fragile, pure; Prince Bolkonski, generous, brilliant, tragic, and his sister, the plain and sympathetic princess Mary; Count Pierre Bezuhov, a bastard with glasses on his nose and so clumsy.

A great artist of the word, a deep realist who sought to fully reveal the truth of life and restore the authentic physiognomy of man, Tolstoi was a wonderful master of the portrait. Each of his characters is embedded in the reader's mind as a perfect individuality.

Keywords: biography, novel, war, peace, characters

Lev Nikolaevici Tolstoi se naște la Iasnaia Poliana („Poiana luminoasă” – o moșie de dimensiuni impresionante, ridicată într-o pădure de foioase), în gubernia Tula, la 28 august (9 septembrie după stil nou) 1828. Provenea dintr-o familie de veche nobile rusă: tatăl, Nikolai Tolstoi, avea titlu de conte, iar mama, Maria Tolstoi Volkonskaia, de principesă¹. Studii universitare, repede întrerupte, de orientalistă, apoi de drept. După o scurtă experiență de viață mondenă, care-l dezgustă, se întoarce pe moșia moștenită după moartea tatălui său.

Cunoaște ororile războiului Crimeii, ia parte la asediul Sevastopolului. Demisionează din armată, intră în cercurile literare ale capitalei, care-l dezamăgesc însă profund. Se retrage la Iasnaia Poliana, apoi face o călătorie în Europa de Vest, trecând prin Paris, Geneva și Baden Baden. A doua călătorie este o călătorie de studii trecând prin Londra, Bruxelles, Paris. Întors în țară, i se dă sarcina de judecător de pace, dar el se dedică mai mult operelor sociale în beneficiul țăranilor săi. Organizează o școală pentru copiii iobagilor, fondează o revistă pedagogică în care afirmă că intelectualii au de învățat de la țăranii, iar nu invers².

Portretul pe care, la cei 26 de ani, contele Lev Tolstoi și-l realizează în jurnalul său ne înfățișează un tânăr cu o luciditate maximă „Sunt irascibil, plictisitor, intolerant și timid ca un copil. Sunt un bădăran. Ceea ce știu, am învățat, singur, rău, câte puțin, fără nicio ordine; și e

¹A.A.Zerceaninov, D. I. Raihin, V. I. Strajev, *Literatura rusă*, Editura Cartea rusă, București, 1956, p. 397.

²Ovidiu Drîmba, *Istoria literaturii universale*, vol. II., Editura Saeculum, București, p. 82.

foarte puțin. Sunt nestăpânit, nehotărât, nestatornic, stupid de vanitos și de expansiv, ca toți oamenii slabi. Nu sunt curajos. Sunt cinstit, în sensul că iubesc binele, sunt nemulțumit de mine când mă îndepărtez de bine și bucuros când mă reîntorc. Și totuși, există un lucru pe care-l iubesc mai mult decât binele: gloria. Sunt atât de ambițios, încât dacă ar trebui să aleg între glorie și virtute, mă tem ca aș alege-o pe prima. Hotărât, sunt lipsit de modestie. Acesta este motivul pentru care apar timid văzut din afară, dar în sine mea sunt orgolios.”

În anul 1862, la vârsta de 34 de ani se căsătorește cu Sofia Andreevna Bers, fiica unui medic cu renume din Moscova³. Pentru Tolstoi reprezintă căsătoria ideală: soția îi administrează moșia, îi recopiază manuscrisele și îi dăruiește 12 copii. Trăiește din plin fericirea vieții de familie, după care începe o perioadă de torturante neliniști. Criza acută pe care o traversează îl face să renunțe la avere, transcriind-o pe numele soției, să scrie numeroase opere de reformator asupra religiei, iubirii aproapelui, artei, sărăciei, să caute insistent, să cunoască viața celor în mizerie.

După apariția romanului social *Învierea* (1899), Biserica Ortodoxă Rusă îl excomunică. La 70 de ani, scriitorul Lev Tolstoi e în culmea gloriei și chiar dacă viața de familie devine infernală, acesta nu ezită să își rezume, într-una din paginile jurnalului său, biografia: „Privindu-mi viața, examinând-o din punctul de vedere al binelui și al răului pe care l-am făcut, îmi dau seama că toată lunga mea existență se poate împărți în patru perioade: prima, cea poetică, minunată, inocentă, radioasă a copilăriei, până la patrusprezece ani. Apoi cei douăzeci de ani oribili, de grosolană depravare în slujba orgoliului, a vanității și mai ales a viciului. A treia perioadă, de optsprezece ani a durat de la căsătorie până la renașterea mea spirituală: lumea ar putea-o califica morală, pentru că în cei optsprezece ani am dus o viață familială cinstită și regulată, fără a ceda nici unuia din viciile pe care opinia publică le condamnă. Dar, toate interesele mele erau limitate, la preocupări egoiste, pentru familia mea, pentru bunăstare, pentru succesul literar și toate satisfacțiile personale. În sfârșit, a patra perioadă este cea pe care o trăiesc acum, după regenerarea mea morală; din aceasta nașvrea să schimb nimic, în afară de relele obiceiuri pe care le-am deprins în perioadele precedente”⁴.

Într-o noapte de iarnă, când Tolstoi avea 82 de ani, pleacă de acasă, în necunoscut. După câteva zile, o pneumonie îl obligă să se oprească în Astapovo, o micuță stație de cale ferată, unde la 7 noiembrie 1910 moare⁵.

În cuvinte care spun mai mult decât ar părea că spun, Gorki îl definea pe Tolstoi: „Un om de omenie nu mai bun și nu mai deosebit decât ceilalți oameni, dar un om care simțea mai puternic, suferea mai mult și trăia viața mai intens decât alții”⁶.

Creațiile literare ale lui Lev Tolstoi nu sunt doar rezultatul unei observații obiective, ci transmit mai ales, experiențe proprii, prin acele multe situații reprezentate în opere și trăite personal de autor, prin personaje inspirate de membri ai familiei sale, de pildă, sau altele care îi exprimă măcar parțial ideile, sentimentele, ori un fragment din viața sa personală (Olenin, din *Cazacii* (1863), Levin, din *Anna Karenina* (1873-1877), Andrei și Pierre, din *Război și pace* (1869)). Aspectele materiale exterioare îl interesează foarte puțin, cele etnografice sau pitorești aproape deloc. Ceea ce primează la Tolstoi este experiența personală și studiul psihologic.

Debutul literar al lui Lev Tolstoi are loc odată cu apariția romanelor *Copilăria*, *Adolescența* și *Tineretea*. În această trilogie autobiografică scriitorul își propune să urmărească trei perioade din viața omului: perioada copilăriei, când preocupările copilului nu depășesc cadrul familiei, perioada adolescenței, când în mintea băiatului se ivesc preocupări

³A.A.Zerceaninov, D.I. Raihin, V. I. Strajev, *Op. cit.*, p. 405.

⁴Ovidiu Drîmba, *Op. cit.*, p. 82.

⁵*Ibidem*, p. 83

⁶*Ibidem*, p. 83-84.

intelectuale și el devine conștient de complexitatea relațiilor existente în viață; și în sfârșit perioada tinereții, când omul își pune pentru prima oară problema sensului vieții și concepția sa despre lume începe să se cristalizeze.⁷

Tot acestei prime faze de creație literară aparține și opera *Povestiri din Sevastopol* (1855-1856), care este rezultatul trăirii personale, a unei experiențe morale, în timpul războiului Crimeii. Uneori povestirile au caracterul unui reportaj de război, în sensul artistic al cuvântului. Dar atenția acordată detaliilor și forța investigației psihologice operează un fel de „deromantizare” a istoriei, respingând eroismul convențional, literaturizat. Tolstoi urmează aici exemplul lui Stendhal. Asemenea scriitorului francez, Tolstoi descifrează resorturile intime, simple, inconștiente uneori, care generează eroismul.

Primele schițe ale romanului *Război și pace* (1863-1869) datează din februarie 1863 în care se găsește intenția lui Tolstoi de a scrie un roman despre războiul din 1812. Romancierul se documentează intens asupra epocii afirmând: „Tot scriu la un roman lung, pe care îl voi termina numai dacă voi trăi mult”.

Într-o prefață pe care intenționa să o publice înaintea celui de-al cincilea volum a romanului, Tolstoi ține să disocieze ceea ce cititorii nu trebuie să caute și să vadă în cartea sa, de ceea ce a dorit el într-adevăr să exprime. Totodată afirmă că *Război și pace* nu e un roman, și cu atât mai puțin un poem, și încă și mai puțin o cronică istorică. Romanul este ceea ce a voit și a putut să exprime autorul în acea formă în care a fost exprimat.

În aceeași prefață, Tolstoi spunea că începând cu *Suflete moarte*, de Gogol și până la *Casamorții* a lui F. M. Dostoievki, în noua etapă a literaturii ruse nu există nici o lucrare literară în proză care, ieșind oricât de puțin din mediocritate, să se încadreze cu totul în forma romanului, poemului sau povestirii. Această asociere dihitomică-a determinat pe mulți exegeți să numească *Război și pace*, nu „roman”, ci (prin asociere cu Iliada) „epopee” sau „roman epopee”⁸.

Raportat la creația literară a lui Tolstoi romanul *Război și pace*, înseamnă un mare salt în obiectivitate, în zona superioară a creației în care scriitorul, deși mai păstrând anumite elemente de ordin subiectiv (figurile lui Rostov și a Mariei i-au fost inspirate de părinții săi; Andrei Bolkonski și Pierre Bezuhov sunt adeseori ipostaze ale autorului), creează un număr imens de personaje consistente, perfect de individualizate și prin limbajul pe care-l vorbesc; recrează cu aceeași forță ambianța saloanelor sau a teatrelor de război, iar planurile atât de diverse ale realității reprezentate și registrele umane, varietatea și numărul lor, investigate cu o precizie desăvârșită, sunt de o vastitate neegalată de nici un alt roman.

Epopeea lui Lev Tolstoi intitulată „Война и мир” (Voina i mir) s-ar traduce mai curând prin „Războiul și lumea”, decât prin „Război și pace”. Cu siguranță că scriitorul a făcut și un joc al polisemiei („mir”, în rusă, însemnând și „pace” și „lume”)⁹. Războiul e o consecință a unei anumite stări (politice, geografice, sociale) a păcii, după cum o stare de pace (o situație geopolitică numită „postbelică”), fixată pentru multă vreme pe harta politică a lumii, este o consecință a războaielor. Lev Nikolaevici a știut mai bine decât oricine că războiul nu e o „temă” în sine, ci un pretext pentru a declanșa subiecte.

Inițial, Tolstoi voise să scrie o evocare a răscoalei decembriștilor (1825). Apoi lărgind mereu cadrul în timp și spațiu, a realizat o adevărată epopee a Rusiei de-a lungul unui deceniu și jumătate (1805-1820), într-una din perioadele cele mai dramatice și mai eroice ale istoriei sale¹⁰. Materia epică este dată de realitățile războiului și cele ale perioadei de pace: pe de o parte războaiele napoleoniene, invazia Rusiei, incendierea Moscovei, retragerea, prăbușirea invadatorului, bravura armatei ruse, acțiunile partizanilor; pe de altă parte, lumea

⁷A.A.Zerceaninov, D. I. Raihin, V. I. Strajev, *Op. cit.*, p. 419.

⁸L. N. Tolstoi, *Război și pace*, prefață de Sorina Bălănescu, Editura Gunivas, Chișinău, 2002, p. 14.

⁹Ion Ianoși, *Romanul monumental și secolul XX*, Editura pentru literatură, București, 1963, p. 172.

¹⁰L. N. Tolstoi, *Op. cit.*, p. 6.

saloadelor din Petersburg și Moscova, intrigi, aventuri, iubiri, dezamăgiri. Există așadar în roman o zonă aparținând istoriei, și un plan aparținând creației imaginației. Aceste două elemente fundamentale se intersectează continuu, se completează, împrumutându-și reciproc substanța de umanitate, integrând particularul în general, se contopesc într-o impresionant de organică unitate.

Narațiunea are un ton epic, acțiunea romanului începe într-o seară de iulie, anul 1805 și se desfășoară amplu și nestânjenit; povestirea se deapănă domol și liniștit, iar relațiile dintre oameni sunt dezvăluite într-o mulțime de episoade sugestive¹¹.

În ceea ce privește structura arhitectonică a romanului, remarcăm patru volume, narațiunea debutându cu serata oferită de Anna Pavlovna, doamna de onoare a împărătesei Maria Feodorovna, la care participă câteva dintre personajele importante ale societății de atunci: vicontele, abatele, prințul Andrei Bolkonski și soția sa, Liza, care așteaptă un copil, prințul Vasili Kuraghin și frumoasa lui fiică, Hélène, Pierre Bezuhov (fiul bastard al contelui Bezuhov) întors de curând de la studii. Motivul unei moșteniri râvnite de mai multe personaje, ca și cel al testamentului sustras, apare în paginile destinate apropiatei morți a bătrânului conte Bezuhov, tatăl natural a lui Pierre. Pe patul de moarte contele Bazuhov îl recunoaște pe Pierre ca fiu legitim. Kuraghinii așteaptă avizi moștenirea, prințesa săracă Anna Drubețkoia Mihailovna dorește și ea o părticică pentru fiul său, Boris, dar averea îi revine lui Pierre, devenit o partidă strălucită și pradă ușoară pentru frivola Hélène. Superficiala Hélène se complace în iluzia iubirii și se căsătorește cu Pierre. Bătrânul prinț Bolkonski o tiranizează pe devotata Maria Bolkonskaia, dar îi oferă posibilitatea de a accepta sau respinge cererea în căsătorie a lui Anatoli Kuraghin. Prințul Andrei își duce soția "femeia cea mai seducătoare din Petersburg" la țară la tatăl lui și el se pregătește de război. Rănit pe dealul Prätzen-ului, după bătălia pierdută de la Austerlitz, Andrei Bolkonski descoperă „înaltul nemărginit al cerului” și zădărnicia a tot ce există. Se întoarce în momentul în care soția sa, Liza (alături de care în ciuda faptului că nu a iubit-o, a dus o viață frumoasă pe moșia Lisie Gori), moare la nașterea copilului său, care ulterior va fi încredințat în grija surorii sale, prințesa Maria Bolkonskaia.

Însănătoșit, el încearcă să revină în cercul preocupărilor mediului său nobiliar, activitatea administrativă febrilă a lui Speranski i se dezvăluie însă cu repeziciune în toată inutilitatea ei, ca și intrigile generalilor interesați numai de propria lor carieră.

În afara familiilor aparținând marii aristocrații, este prezentată familia unui nobil de țară: contele și contesa Rostov, copiii lor – Vera, fiica cea mare, Natașa, o adolescentă grațioasă, de treisprezece ani, Nikolai și micul Petea, o nepoată orfană, Sonia. Peste câțiva ani, devenită o domnișoară fermecătoare, aflată la vârsta primului bal mare din viața ei, Natașa îl întâlnește pe prințul Andrei, care este cucerit de tânăra contesă. Splendid în scena aceasta este faptul că prințul Andrei o descoperă pe Natașa din întâmplare, pentru că discuția la care participă îl plictisește el se retrage în salonul alăturat al conacului. Ochii prințului trecuseră înainte peste ea, fără ca el să o vadă. Ar fi putut tot atât de bine, hotărându-se să danseze, să o invite pe verișoara Natașei, pe Sonia, sau pe cea mai frumoasă femeie a Petersburgului, pe contesa Bezuhova, care de altminteri deschide balul. Prințul o alege deci pe Natașa care așteapta tremurând și la sfatul dat de bunul său prieten, Pierre. Dar alegând-o și dansând cu ea, Bolkonski descoperă că, din toate femeile care luau parte la cel mai strălucitor bal al anului, Natașa, o fetișcană încă, cu „brațele ei slabe și urâte”, era cea mai frumoasă. Ascunsă până atunci în mulțimea indistinctă a doamnelor din sala de bal, frumusețea ei devine dintr-o dată, prin alegerea lui Bolkonski, vizibilă. Prințul, care era, spune Tolstoi, „unul din cei mai buni dansatori ai timpului său”, o ridică, prin alegerea lui, pe

¹¹Idem, *Tolstoi. Romanul unei drame*, Editura Teora Universitas, București, 1998, p. 6.

soclul propriei ei splendori. Abia aleasă și abia dansând, Natașa devine aparentă în frumusețea ei.

Campania militară din 1805 până în 1810 desfășurată pe teritoriu austriac dar și pe cel rusesc, rămâne străină acestei societăți ce-și continuă existența mondenă în saloanele Moscovei și ale Petersburgului.

În ciuda acestei aparente detașări, întreaga societate trăiește sub spectrul amenințător al războiului. Au loc bătăliile de la Borodino și Austerlitz, Kutuzov își inspectează trupele la Brannau, se desfășoară întâlniri între cei doi împărați la Tilsit și Erfurt, este incendiat Smolenskul, iar Moscova este părăsită.

Logodită cu prințul, plecat pentru o perioadă în străinătate, Natașa nu rezistă așteptării scurgerii anului, condiție pusă de bătrânul prinț Bolkonski și, îndrăgostită de ușuraticul Anatoli Kuraghin, încearcă să fugă cu acesta, ducând astfel la ruperea logodnei și la profunda dezamăgire a prințului.

A doua oară rănit, la Borodino, de astă dată fără sorți de scăpare, el e cuprins de „un sentiment de adâncă milă și dragoste” față de dușmanul său, Anatoli Kuraghin, căruia i se amputează piciorul. Agonizând pe drumul retragerii, când o reîntâlnește pe Natașa cea iubită, neiertată pe vremuri și iertată acum pentru trădarea ei de odinioară, prințul Andrei cere să i se citească din Evanghelia. Împăcat cu oamenii, cu ideea morții, prințul Andrei moare, vegheat de Natașa și de soara sa, Maria contemplând semnificația vieții și a iubirii.

Între timp, contele Bezuhov evadează în loji masonice, nu-și poate clarifica raporturile cu mujicii săi din gubernia Kiev, e înșelat de frumoasa și imorala Héléne, convertit în final la un catolicism, începe să renască moral la Borodino, pe câmpul de bătălie, asistă la fărâdelegile contelui Rastopcin de la Moscova (culminate în oribila ucidere a nevinovatului Veresciaghin), renunță la absurdul său plan de a-l omorî pe Napoleon, este el însuși dus la execuție și grațiat în ultima clipă. În Platon Karataiev, umilul său tovarăș de prizonierat și învățător, Pierre vede întruchiparea „a tot ce este rusesc, blajin și rotunjit în sine”. Pierre se alătură în 1820 unei asociații conspirative petersburgheze. Nikolai Rostov ia, în final, partea lui Arakceiev, Pierre i se împotrivesc acestuia cu o demnitate pe care ar putea s-o platească cu viața sau cu exilul.

Natașa devenită soția lui Pierre și Maria, devenită soția lui Nikolai Rostov, creează imaginea patriarhală a familiilor cu mulți copii, conduse de matroane virtuozose.

Cercul se închide: Pierre și Andrei se regăsesc, dincolo de moarte.

Romanul cuprinde o uriașă galerie de personaje (peste 550) în care figurează reprezentanți ai diverselor clase și grupuri sociale, și reflectă artistic zguduiri sociale ce caracterizau viața din Rusia și din Occident în primul pătrar al veacului al XIX-lea. Și cu toate că modul central al romanului îl formează cronică a trei familii de nobili: a prințului Bolkonski, a contelui Bezuhov și a contelui Rostov întreaga operă se conturează viu prin intermediul vieții acestora sub aspectele ei esențiale, caracteristice, tipice.

Pe întreg parcursul romanului Tolstoi evocă intersectarea destinelor acestor familii: Rostovii, năuci, plini de farmec, fiul lor mai întâi fanfaron, apoi eroinic, cumișit în cele din urmă, și acea Natașa, atât de spontană, de fragilă, de pură; prințul Bolkonski, generos, scriitor, tragic, și sora lui, ștearsa și înduioșătoarea prințesă Maria; contele Pierre Bezuhov, un bastard, cu ochelari pe nas și atât de neîndemânic. Prin aceste destine romanul devine muzica destinului, încrucișarea unor vieți, a erorilor, a iluziilor lor¹².

Tolstoi folosește *antiteza* ca procedeu de bază în compoziția romanului, fiind prezentă în starea de război/ pace, cele două bătălii Borodino/ Austerlitz. Cei doi poli- Napoleon și

¹²R.-M. Albérès, *Istoria romanului modern*. În românește de Leonid Dimov, prefață de Nicolae Balotă, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968, p. 56.

Kutuzov- întruchipează două concepții etico-filozofice diametral opuse. Toate personajele principale se află pe axa dintre acești doi poli, gravitând fie spre unul, fie spre celălalt.

Tolstoi acordă o deosebită atenție redării cotiturilor, a prefacerilor din viața socială. El posedă minunatul dar de a zugrăvi schimbările ce se produc în psihologia omului sub influența cotiturilor din viața socială. Iată de ce un loc central în romanul *Război și pace* îl ocupă dibuirile, deziluziile și noile încercări de a-și găsi rostul în viață ale lui Andrei Bolkonski și Pierre Bezukov, eroii preferați ai autorului.

Mare artist al cuvântului, realist profund care căuta să dezvăluie la maximum adevărul vieții și să redea fizionomia autentică a omului, Tolstoi a fost un minunat maestru al portretului. Fiecare personaj creat de el se întipărește în mintea cititorului ca o individualitate perfect conturată.

Dintre numeroasele personaje perfect desenate (caracterizarea lor începe, de obicei, cu un succint portret fizic și se desăvârșește pe întreg romanul prin fapte, discuții analiză psihologică și problematică morală), un relief deosebit îl capătă prințul Andrei Bolkonski, contele Pierre Bezukov și Natașa Rostova.

Andrei Bolkonski este prezentat succint încă din primele pagini ale romanului, o dată cu apariția acestuia la serată: „În acest timp intră în salon o nouă persoană. Era tânărul prinț Andrei Bolkonski, soțul prințesei Liza. Era de statură potrivită, deosebit de frumos, uscățiv cu trăsături bine definite și aspre. Totul în ființa lui, de la privirea obosită și plictisită până la pasul liniștit și măsurat contrasta, în chip izbitor cu soția lui, mică și vioaie. Se vedea bine că toți cei din salon nu numai că-i erau cunoscuți, dar îl plictiseau atât de mult, încât nu-i mai putea vedea și auzi vorbind”.¹³

Tolstoi îi creionează un portret marcat de noțiunea de plictis, nu departe de speenul simbolist generat de relația de neîmpăcare cu lumea, este recurentă atât în caracterizarea naturii sale interioare, cât și în relaționarea sa macro și microsocioală.¹⁴

Personalitate puternică, inteligent și cult, voluntar și energic, generos și onest, cu o bogată viață interioară, dar care este conștient de inevitabilul declin al clasei căreia îi aparține și dezamăgit de mediul căruia nu i se poate adapta, deși caută zadarnic, să dea prin acțiune, un sens vieții- cade în pesimism, până în momentul în care, rănit la Austerlitz, are revelația unei naturi superioare faptelor omenești: „Deschise ochii, nădăjduind să vadă cum s-a isprăvit cu artileristul cel roșcovan și dacă tunurile au fost capturate sau salvate. Dar nu văzu nimic. Deasupra lui nu mai era nimic altceva decât cerul, cerul înalt, acoperit, și totuși nesfârșit de înalt, cu norii cenușii, care alunecau încet...<<Și cât sunt de fericit că în sfârșit l-am cunoscut! ... Nimic nu există afară de el. Dar nici el nu este, nu există nimic afară de tăcere și repaos>>”.¹⁵

Rămas vădov și considerându-și viața încheiată, Andrei Bolkonski se va simți regenerat prin dragostea pentru Natașa, asemenea bătrânului stejar (contemplat de el) care rodește și dă mlădițe verzi. Aceasta nu rezistă însă amânării cu un an a căsătoriei (impusă de tatăl lui Andrei) și se îndrăgostește de ușuraticul Anatol Kuraghin. Rănit în bătălia de la Borodino, n-o va ierta pe Natașa decât pe patul de moarte.

Caracterizarea directă a lui Andrei Bolkonski reiese și relația lui cu celelalte personaje și din părerile acestora despre el. Această tehnică a oglinzilor paralele utilizată de marele scriitor rus este evidentă în scena balului, când purtarea lui și imaginea pe care o are Natașa despre el contrastează cu caracterizarea pe care i-o face una dintre doamnele prezente la petrecere.

¹³ Lev Tolstoi, *Război și pace*, traducere și note de Al. Philippide, N. Rarocescu, Nicolae Teică și Nina Radici, vol. I., partea I, cap.III, Editura Adevărul Holding, București, 2011, p. 25-26.

¹⁴ Carmen Dărăbuș, *Literatura universală și cunoașterea de sine*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003, p.68.

¹⁵ *Ibidem*, vol. I., partea III, cap.XVI, p. 454-455.

„ – Iată că un cunoscut, Bolkonski, îl vezi mamă? spuse Natașa arătându-l pe Prințul Andrei. Ți amintești, acela pe care l-am gazduit noi o noapte la Otradnoe.

– Îl cunoașteți și voi? întrebă Peronscaia. Nu pot să-l sufăr. Il fait à présent la pluie et le beau temps!¹⁶

E de o mândrie fără margini. Acum e în legătură cu Speranski; întocmesc împreună nu știu ce proiecte. Uitați-vă cum se poartă cu doamnele! O doamnă îi vorbește și el o lasă și se uită în altă parte. Dacă eram eu în locul ei, i-aș fi arătat cum să se poarte.”¹⁷

Conștient sau nu Speranski era dublul său care avea curajul de a acorda încredere deplină logicii, care lui nu-i adusese luminarea. De fapt, imaginile pe care le admiră, așa cum înainte de război îl admirase pe Bonaparte sunt fațete ale personalității lui.

Așadar, dragostea rămâne singurul argument cu care se poate lupta împotriva morții, Andrei Bolkonski împlinindu-și devenirea prin moarte.

Pierre Bezuhov este un alt personaj complex al romanului, un caracter total diferit: timid și lipsit de voință, sentimental și aplecat spre visare, fără simț practic și spirit de inițiativă, snob deși îi displace stilul de viață al aristocrației; de asemenea, un om preocupat de dreptatea socială, ajungând până la atitudini protestatere.

Căsătorit aproape fără voia lui cu frumoasa și frivolă Hélène, Pierre cunoaște numai decepții în viața de familie. Inițiat într-o societate secretă, el încearcă să introducă pe moșiile sale reforme sociale, dat din cauza faptului că nu cunoștea decât numai la suprafață viața țăranilor, aceste transformări rămân fără conținut. În lupta de la Borodino, cunoaște dezastrele războiului, iar patriotismul îl face să rămână în Moscova ocupată, considerându-se desemnat de soartă să-l asasineze pe Napoleon.¹⁸ În cele din urmă este arestat de francezi și în captivitate are ocazia de a-l cunoaște pe soldatul Platon Karataev, *simbol al poporului rus*, omul simplu care trăiește în deplină împăcare cu sine și cu natura.

„Platon Karataev rămase pentru totdeauna în sufletul lui Pierre ca amintirea cea mai tainică și mai scumpă și ca întruchiparea a tot ce ste omenesc, blajin și rotunjit în sine.”¹⁹

Împăcarea cu sine în cazul lui Pierre se va realiza în primul rând sub influența lui Platon Karataev, iar în al doilea rând, prin dragostea pe care i-o poartă frumoasei Natașa, cea care îi va deneni soție după moartea lui Andrei Bolkonski.

Natașa Rostova, una dintre cele mai bine realizate personaje feminine din întreaga literatură universală, reprezintă idealul feminin tolstoian: spontană și simplă, delicată și afectuoasă, devotată familiei și compătimitind pe țăranii obidiți. În această adolescență plină de viață, trăind și dăruindu-se din tot sufletul, cu grație și naturalețe, se oglindește întregul proces de părăsire a copilăriei la chemarea, tot mai clară a sentimentului erotic. Ea evoluează treptat de la fetița care se mai joacă cu păpușa la adolescenta care cunoaște plăcerea de a fi admirată, la tânăra îndrăgostită de Andrei Bolkonski, de la încercarea de a fugi cu Anatoli Kuraghin, unul dintre puținii dandy ai romanului tolstoian, la căința față de iubitul aflat pe patul de moarte și la soția devotată a lui Pierre.

Iată fragmentul din carte care redă momentul în care Natașa irumpe cu toată grația, scriitorul rus creionându-i portretul: „Fetița avea ochi negri și gură mare; nu era frumoasă, dar era vioaie; cu umerii dezgoliți în fugă, cu codițele negre încurcate pe spate, cu brațele golae și cu picioarele mici în pantaloni cu dantele și în pantofi deschiși, era tocmai la vârsta drăgălașă când fetița nu mai este copil, iar copilul nu este încă fată.”²⁰

¹⁶ Are acum mare trecere (în limba franceză).

¹⁷ Lev Tolstoi, *Op. cit.*, vol. II, partea III, cap. XV, p. 283-284.

¹⁸ Ovidiu Drîmba, *Literatura universală*- manual pentru clasele a XI-a și a XII-a, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1998, p. 186.

¹⁹ Lev Tolstoi, *Op. cit.*, vol. IV, partea I, cap. XIII, p. 69.

²⁰ Ibidem, vol. I, partea I, cap. VIII, p. 66.

Natașa e firească, naturală, „nealterată” (de clasa din care face parte), este patrioată, apropiată de omul simplu, de popor și de aceea va înfrunta încercările abătute asupra țării sale renunțând la salvarea bogăției familiei sale pentru a-i ajuta pe răniți.

Personajele nu rămân egale cu sine, acestea fiind un element de modernitate, alături de folosirea consecventă a tehnicii oglinzilor paralele.

Altă intenție antitetică se materializează prin frumoasa Elena Bezuhova, opusă Mariei Bolkonskaia, sora lui Andrei, ce pare a fi ușor idealizată prin absența oricărei slăbiciuni omenești, ea întruchipând expresia devotamentului: pentru tatăl ei, bătrân și sever, pentru fratele ei suferind și fiul acestuia, Nikolușka și pentru onestul ei soț Nikolai Rostov.

Exemplar prezentate sunt nu doar personajele individuale, ci și cel *colectiv*, a cărui amploare și importanță amintește de marile epopei din antichitatea greco-latină.

Stilul lui Tolstoi reprezintă o nouă treaptă în dezvoltarea limbii literare ruse făurită de Pușkin, Lermontov, Gogol și ale continuatorilor lor. Ea este alimentată în primul rând de limba literaturii artistice și științifice, în al doilea rând de limba vorbită de nobilimea intelectuală și în al treilea rând de graiul popular și în special cel țărănesc.

Limba romanului *Război și pace* este neasemuit de bogată și variată. Întâlnim aici în primul rând stilul obișnuit al documentelor istorice și al memoriilor de la începutul veacului al XIX-lea, care redau trăsăturile limbii din epoca înfățișată²¹.

În domeniul limbii, ca și în toată munca sa artistică, Tolstoi luptă pentru adevăr și simplitate, pentru realism, pentru necruțătoarea demascare a șabloanelor lingvistice, a expresiilor banale, pentru redarea exactă, fără înfrumusețări, a vieții, printr-un stil artistic și publicistic. Tolstoi creează un asemenea stil, sprijinindu-se pe limba poporului²².

Din romanul *Război și pace* se desprinde impresia copleșitoare de lume grandioasă, pulsând de adevărul vieții. Scriitorul român Mihail Sadoveanu afirma referitor la roman: „Am intrat cândva în paginile cărții aceștia ca într-o țară. Omul acesta a izbutit să deie cu atâta putere viața întregă cu ciudățeniile, vârtejurile și adevărurile ei ... parcă n-a făcut literatură, parcă a secretat viața”²³.

Măreția și vigoarea geniului artistic al lui Tolstoi nu constă însă numai în varietatea genurilor din opera acestuia, ci și din formele literare existente până la el, pe care scriitorul rus le-a reînnoit, le-a extins și îmbogățit, dându-le amprenta originalității sale creatoare. Pana sa a realizat în romanul istoric *Război și pace* o operă măreață, străbătută de cugetări din domeniul filozofiei, istoriei și de o analiză psihologică extrem de profundă.

Critica literară a caracterizat realismul lui Tolstoi drept „cel mai lucid realism” și ca principala însușire a acestui realism ei au ales neînduplecata verocitate cu care Tolstoi înfățișează realitatea rusă „smulgând tuturor măștile de orice fel” și fără nici o frică. Descriind viața din Rusia, Tolstoi nu o poetizează, ci dimpotrivă, o redă cu pana unui scriitor realist nepărtinitor, asumându-și adeseori rolul de aspru judecător al fenomenelor înfățișate. Obiceiul scriitorului de a arăta întotdeauna cusururile și laturile slabe, chiar și în caracterele eroilor săi preferați, decurge și el din tediința lui Tolstoi către realism din continua căutare a adevărului. Același realism extrem de adânc îl vedem și în procedeele analizei psihologice tolstoiene.

Principala particularitate a lui Tolstoi ca scriitor este, că el nu se mărginește să înfățișeze rezultatele procesului psihic; contele Tolstoi este preocupat de procesul propriu-zis și el zugrăvește cu măiestrie manifestările aproape imperceptibile ale acestei vieți interioare, manifestări care se succed cu o repeziciune extraordinară, variând la nesfârșit. După cum în viață totul se transformă, se dezvoltă și progresează, tot astfel viața sufletească a eroilor lui Tolstoi ni se înfățișează ca un proces dialectic, în cadrul căruia se ciocnesc stări de spirit

²¹ A. A. Zerceaninov, D.I. Raihin, V. I. Strajev, *Op. cit.*, p. 450

²² *Ibidem*, p. 451.

²³ Mihail Sadoveanu, *Opere*, vol. VI, ESPLA, București, 1956, p. 259.

contradictoriu, au loc crize profunde, se succed neîntrerupt sentimente diferite, păstrându-se însă „unitatea contrariilor”, adică unitatea și coeziunea psihologiei eroului. Eroii lui iubesc și suferă, caută și se îndoiesc, greșesc și cred. La Tolstoi același erou cunoaște și minunate elanuri înălțătoare și sentimente delicate și gingașe, și dezamăgiri și prăbușirea în bezna simțămintelor josnice, grosolane, egoiste. Repetând cuvintele lui Tolstoi, eroul apare în fața noastră, ba criminal, ba înțepător.

Realismul critic a făcut prin opera lui Tolstoi un nou pas înainte, atingând o ascuțime neobișnuită. Tolstoi a creat prima frescă grandioasă din lume, în care viața unor oameni oarecare se desfășoară pe fondul unor evenimente istorice dintre cele mai importante, împletindu-se organic cu ele. Pana sa a făurit o nouă formă de roman istoric- epopeea²⁴.

Prin felul în care pune o serie de probleme morale și filozofice, prin originalitatea și profunzimea procedeelelor de analiză psihologică, precum și prin măiestria sa literară, Tolstoi este recunoscut de lumea întreagă ca un artist neîntrecut.

BIBLIOGRAPHY

- 1) Albérès, R.-M., *Istoria romanului modern*. În românește de Leonid Dimov, prefață de Nicolae Balotă, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968.
- 2) Dărăbuș, Carmen, *Literatura universală și cunoașterea de sine*, Editura Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003.
- 3) Drîmba, Ovidiu, *Istoria literaturii universale*, Editura Saeculum, București, 2002.
- 4) Drîmba, Ovidiu, *Literatura universală*- manual pentru clasele a XI-a și a XII-a, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1998
- 5) Ianoși, Ion, *Tolstoi. Romanul unei drame*, Editura Teora Universitas, București, 1998.
- 6) Ianoși, Ion, *Romanul monumental și secolul XX*, Editura pentru literatură, București, 1963.
- 7) Sadoveanu, Mihail, *Opere*, vol. 6, ESPLA, București, 1956.
- 8) Tolstoi, L.N, *Război și pace*, Prefață de Sorina Bălănescu, Editura Gunivas, Chișinău, 2002.
- 9) Tolstoi, Lev, *Război și pace*, traducere și note de Al. Philippide, N. Rarocescu, Nicolae Teică și Nina Radici, Editura Adevărul Holding, București, 2011.
- 10) Zerceaninov, A.A., Raihin, D.I., Strajev, V.I., *Literatura rusă*, Editura Cartea rusă, București, 1956.

---

²⁴*Ibidem*, p. 487.